

Szentpéteri István Emlékfüzet

Előszó

Prof. Dr. Szentpéteri István születésének 80., halálának 5. évfordulójáról 2006. október 26-án a makói temetőben az Alkotmányjogi Tanszék munkatársai, továbbá a társtanszékek és barátok képviselőiben megjelent Prof. Dr. Besenyei Lajos együtt emlékeztek meg. A temetőben megjelentek röviden méltatták Szentpéteri István életútját, oktatói, tudományos munkásságát. A jelen rövid kiadvány célja, hogy a megemlékezést hivatalossá tegyük, Szentpéteri professzor életútjáról ismét számot adjunk.

Szentpéteri István elődei a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Alkotmányjogi Tanszéke élén Bibó István, Szabó József és Kovács István voltak. Szentpéteri professzort szakmai és személyi elismertsége folytán joggal tekinthetjük a nagy elődök méltó követőjének, akinek munkássága meghatározó lett az egész magyar jogtudomány szempontjából. A fiatalabb generáció részére e professzorok olyan szellemi örökséget hagytak, hagynak, amelynek továbbvitele, megbecsülése erkölcsi kötelesség.

Noha az említett professzorok életútja között egyéniségükből fakadóan is számos különbség van, mégis kimutathatók közös vonások is.

Bibó István, Szabó József, Kovács István és Szentpéteri István abban az időben kapott katedrát és meghatározó szerepet a kar életében, amikor a jogtudomány művelése a legnehezebb feladatok közé tartozott. A polgári értékek felszámolásának, a közjogi intézmények formálissá tételének időszakában az alkotmányjoggal való foglalkozás komoly próbára tette a tudós szakmai és emberi tartását, tisztességét. A szegedi jogi kar említett alkotmányjog-professzorairól elmondhatjuk, hogy távol álltak az aulikus szemlélettől és az alkotmányjog-tudomány történeti értékeiről, az államelméleti tanok különböző szemléletű és módszerű elemzésén keresztül korszerű tudományos és oktatói tevékenységet tudtak folytatni a legnehezebb időkben is.

Közös jegy a nemzeti liberalizmus és a szociális eszmék iránti elkötelezettség. Ezen eszmék befogadását megkönnyíti részükre az indulás is: Bibó István Budapesten, Szabó József Hódmezővásárhelyen, Kovács István Nyírbátorban, Szentpéteri István Makón olyan környezetben nevelkedhetett és tanulhatott, amelyben láthatták a két világháború közötti

időszak szociális nehézségeit, és az ún. közjogi provizórium alkotmányjogi visszáságait. Nem vitatható, hogy mindezek kihatással voltak eszmerendszerükre, a korszerű, ugyanakkor polgári értékekre alapozott plurális társadalmi berendezkedés iránti igényükre. Kialakult eszmerendszerükben elutasították a diktatórikus, monolitikus nézeteket, és a kor által megengedett, megtűrt módon hangot adtak korszerű államelméleti nézeteiknek.

Szentpéteri professzor felfogására és későbbi munkásságára különösképpen Bibó István volt hatással, akinek egykor tanítványa is lehetett.

Mind a négy professzor szemléletére hatással van a reformáció és a protestáns gondolkodók munkássága. Szentpéteri István professzor úr munkáiban, egyetemi előadásaiban is felelevenítette, hogy a közjog, mint önálló tudományág kialakulásában, valamint a közvetlen demokrácia intézményrendszere kialakításában milyen hangsúlyos szerepet kapott a reformáció, és a protestáns gondolkodók munkássága. A protestáns történeti értékek megbecsülése és továbbadása fontos hagyománnyá vált a szegedi jogi kar alkotmányjogi tanszékén.

A szellemi örökség részének tekinthető az a széleskörű kitekintés, amely a világ jogrendszerei iránt e professzorok munkásságában megvalósult. Egyikük sem elégedett meg a magyar alkotmányjog tételes jogi művelésével, hanem az összehasonlító alkotmányjogon keresztül közel hozták részünkre a világot, abban az időszakban, amikor az egyetemi hallgatók többsége számára az messze volt. Szentpéteri Istvánhoz – Szabó Józsefhez hasonlóan – talán inkább az angolszász jogintézmények, különösképpen az angol történeti alkotmány és parlamentarizmus iránti tisztelet állt közelebb, szemben Kovács Istvánnal, aki inkább a latin jogrendszert, elsősorban a francia, belga jogintézményeket elemezte behatóan.

Szentpéteri István mintha előre látta volna napjaink problémáit. A több évtizeddel korábban írt írásai mintha a mának szólnának. Néhány idézet, ami bizonyítja az egykoron írtak mai aktualitását:

„A képviseleti és közvetlen demokrácia egymást nem helyettesítheti, ... egyik sem képes a másikat feleslegessé vagy nélkülözhetetlenné tenni”

„ A közvetlen néptörvényhozás programja számos államban olyan politikai jelszó és követelés volt, amelyet főleg a hatalomra aspiráló ellenzéki pártok vezettek be az uralmon lévő kormánypártok hadiállásainak gyengítésére”.

„ A közakarat kifejezője nem tarthat semmi jogi felelősséggel az ő szervi, illetve küldötti jellegét megállapító társadalmi erőkkel szemben. Akár a tág, akár a szűk értelemben vett képviseleti szervekről van is szó, azok autonóm módon, saját „belső érzésük” szerint valósítják meg az „állameszmét” mint a legfőbb társadalmi jót.

Szentpéteri István Horváth Barnát is idézve megállapítja „a közvetlen demokráciának a képviseleten belül erőteljes érvényesülést biztosít a modern közvélemény-kutatás. Ez lényegében technikai módszer, amelynek segítségével a vélemények megoszlását folytonos és elegendő pontossággal ellenőrizni lehet”.

A professzorok nem csak szakmai munkásságukkal, hanem egyéniségükkel is utat mutattak a fiataloknak. Valamennyiüket közmegebecsülés övezte mind a Karon, mind azon kívül. Ez különösképpen igaz Szentpéteri István professzor úrra, aki egykoron a Kar hallgatója volt, majd gyakornokként kezdett és lett belőle egyetemi tanár. Szentpéteri István úgy lett meghatározó egyénisége Szeged szellemi életének, hogy azt munkásságával, emberségével érte el.

Megtanulhattuk, hogy a Kar és a Tanszék jó működésének alapvető feltétele a kollégák és a hallgatók megbecsülése, egymás kölcsönös tisztelete. Az Alkotmányjogi Tanszék vezetőjeként Szentpéteri István professzor úr olyan atmoszférát tudott teremteni tudásával, emberi hozzáállásával, hogy a Tanszék valamennyi oktatója otthon érezhette magát. Tanácsaival, segítőkészségével megteremtette azt a légkört, amely a jó munka elengedhetetlen feltétele. Ezért a Tanszék valamennyi oktatója köszönettel és hálással emlékszik vissza Szentpéteri István professzor úrra.

Prof. Dr. Trócsányi László